

νύχι

νύχι, το, ουσ. [<μσν. νύχιν <αρχ. ο'νύχιον, υποκορ. του ουσ. ὄνυξ], το νύχι. (Ακολουθούν 42 φρ.)·

- ακονίζω τα νύχια μου, βλ. φρ. τροχίζω τα νύχια μου·

- αν δεν έχεις νύχια να ξυστείς, μην περιμένεις τα ξένα, πρέπει κανείς να προσπαθεί να πετύχει το σκοπό του με τις δικές του δυνάμεις ή δυνατότητες και να μην περιμένει ξένη βοήθεια: «σκέψου καλά πώς θα ξεκινήσεις και πώς θα προχωρήσεις τη δουλειά, γιατί, αν δεν έχεις νύχια να ξυστείς, μην περιμένεις τα ξένα»· βλ. και φρ. αν έχεις νύχια θα ξυστείς και αν δεν έχεις θα σε φάνε οι ψείρες·

- αν έχεις νύχια, έλα να μας τα ξύσεις ή αν έχεις νύχια, έλα να μου τα ξύσεις (ενν. τα αρχίδια), βλ. λ. [ξύνω](#)·

- αν έχεις νύχια, θα ξυστείς και αν δεν έχεις, θα σε φάνε οι ψείρες, θα πρέπει να έχουμε τον τρόπο να τα βγάζουμε πέρα μόνοι μας, όταν μας τυχαίνουν δυσκολίες, γιατί κανείς δε θα προσφερθεί να μας βοηθήσει: «προσπάθησε να γίνεις ανεξάρτητος στη ζωή σου για να μπορείς να ξεπερνάς μονάχος τις δυσκολίες σου, γιατί, αν έχεις νύχια, θα ξυστείς και αν δεν έχεις, θα σε φάνε οι ψείρες»· βλ. και φρ. αν δεν έχεις νύχια να ξυστείς, μην περιμένεις τα ξένα·

- αν είχε η τσουτσού μου νύχι, θα 'ταν δάχτυλο, βλ. λ. [τσουτσού](#)·

- αν πέσεις στα νύχια μου, βλ. φρ. μην πέσεις στα νύχια μου·

- απ' την κορφή μέχρι τα νύχια ή απ' την κορφή ως τα νύχια, βλ. λ. κορφή·

- βγάζω τα νύχια μου, βλ. φρ. δείχνω τα νύχια μου·

- γλίτωσα απ' του χάρου τα νύχια, βλ. λ. [χάρος](#)·

- δε μύρισα τα νύχια μου, βλ. συνηθέστ. δε μύρισα τα δάχτυλά μου, λ. δάχτυλο·

- δείχνω τα νύχια μου, κάνω δυναμικά την παρουσία μου, αγριεύω, διεκδικώ τα δικαιώματά μου, υπερασπίζομαι το δίκιο μου: «όταν βλέπεις πως δε σου συμπεριφέρονται σωστά, δείξε κι εσύ τα νύχια σου»·

- δεν τον φτάνεις ούτε στο μικρό του το νύχι, βλ. συνηθέστ. δεν τον φτάνεις ούτε στο νυχάκι του, λ. νυχάκι·

- είναι γάτα χωρίς νύχια, βλ. λ. γάτα·

- είναι νύχι και κρέας, βλ. φρ. είναι κώλος και βρακί, λ. κώλος·

- καθαρίζει τα νύχια του, δεν κάνει τίποτα, τεμπελιάζει: «όλη τη μέρα κάθεται στο καφενείο και καθαρίζει τα νύχια του». Από την εικόνα του ατόμου που, επειδή δεν έχει να κάνει κάτι, καθαρίζει τα νύχια του για να περάσει η ώρα του·

- με νύχια και με δόντια, **α.** με κάθε δυνατό μέσο για να πετύχει κανείς ή για να αποφύγει κάτι: «προσπάθησα με νύχια και με δόντια να χτίσω κι εγώ ένα σπιτάκι». **β.** με αυταπάρηση: «οι στρατιώτες μας κρατούσαν το ύψωμα με νύχια και με δόντια»·

- μην πέσεις στα νύχια μου, απειλητική έκφραση με την οποία προειδοποιούμε κάποιον πως με την πρώτη ευκαιρία θα τον εκδικηθούμε σκληρά: «τώρα μπορείς να χαιρέσαι που μ' εξαπάτησες, αλλά μην πέσεις στα νύχια μου, γιατί θα το μετανιώσεις σκληρά»·

- ξέφυγα απ' του χάρου τα νύχια, βλ. λ. [χάρος](#)·

- ξύνει τα νύχια του, χάνει άσκοπα τον καιρό του, τεμπελιάζει: «εμείς σκοτωνόμαστε στη δουλειά κι αυτός κάθεται και ξύνει τα νύχια του»·
- ξύνει τα νύχια του για καβγά, επιθυμεί ζωνηρά να καβγαδίσει, επιδιώκει τον καβγά: «μην τον κοντράρεις πολύ, γιατί ξύνει τα νύχια του για καβγά»·
- πατώ στα νύχια, περπατώ πολύ προσεκτικά προσπαθώντας να μην κάνω θόρυβο για να μη γίνω αντιληπτός από κάποιον ή από κάποιους: «κάθε φορά που αργώ να γυρίσω το βράδυ στο σπίτι, πατώ στα νύχια για να μην ξυπνήσω τον πατέρα μου»·
- πατώ στα νύχια των ποδιών μου, βλ. φρ. πατώ στα νύχια·
- περπατώ στα νύχια, βλ. φρ. πατώ στα νύχια·
- περπατώ στα νύχια των ποδιών μου, βλ. φρ. πατώ στα νύχια·
- πέφτω στα νύχια του, **α.** βρίσκομαι στη διάθεση ανθρώπου σκληρού και εκδικητικού: «πρόσεξε μην πέσεις στα νύχια του, γιατί θα μαρτυρήσεις της μάνας σου το γάλα». **β.** πέφτω θύμα εκμετάλλευσης: «είναι τόσο στυγνός τοκογλύφος, που, αν πέσεις στα νύχια του, θα σου πει το αίμα»·
- σαν το νύχι με το κρέας, λέγεται για δυο άτομα που έχουν πολύ στενό δεσμό μεταξύ τους: «απ' τη μέρα που γνωρίστηκαν είναι σαν το νύχι με το κρέας». Πολλές φορές, ο ομιλών την ώρα που εκφέρει τη φράση δείχνει, σχεδόν πάντα στο συνομιλητή του τον αντίχειρά του, προβάλλοντας προς τα μάτια του το νύχι·
- στέκεται στα νύχια για καβγά, είναι έτοιμος για καβγά: «μη του κολλάς πολύ, γιατί είναι οξύθυμος και στέκεται στα νύχια για καβγά». Από τη στάση της γάτας, όταν πρόκειται να εφορμήσει εναντίον του εχθρού της·
- στέκομαι στα νύχια, είμαι πρόθυμος, είμαι πανέτοιμος: «του έχω τέτοια συμπάθεια αυτού του ανθρώπου, που, ό,τι και να μου πει, στέκομαι στα νύχια να τον εξυπηρετήσω»·
- σώθηκα απ' του χάρου τα νύχια, βλ. λ. [χάρος](#)·
- τα νύχια μου μύρισα; βλ. φρ. δε μύρισα τα νύχια μου·
- τα νύχια σου μην κόψεις, αν θέλεις να προκόψεις, από την προκατάληψη των παλιών εμπόρων που δεν έκοβαν τα νύχια τους μέσα στο εμπορικό τους κατάστημα, γιατί πίστευαν πως «κόβεται» και η δουλειά τους, πως πάει να έρχεται πελατεία. Κατάλοιπο του γνωμικού: *Τετάρτη και Παρασκευή τα νύχια σου μην κόψεις, την Κυριακή να μη λουστεις, αν θέλεις να προκόψεις*, από το ότι την Τετάρτη συνέλαβαν οι Ιουδαίοι τον Χριστό, την Παρασκευή τον σταύρωσαν, ενώ η Κυριακή, που θεωρείται η αναστάσιμη ημέρα, όλοι πρέπει να χαίρονται για το ελπιδοφόρο γεγονός και να μην ασχολούνται με τον εαυτό τους·
- τα νύχια του έχουν πένθος, (ειρωνικά) είναι πολύ βρόμικα: «αποφεύγεις να του κάνεις χειραψία, γιατί τα νύχια του έχουν πένθος»·
- τον έντυσα απ' την κορφή μέχρι τα νύχια ή τον έντυσα απ' την κορφή ως τα νύχια, βλ. λ. [ντύνω](#)·
- τον κοιτάζω απ' την κορφή μέχρι τα νύχια ή τον κοιτάζω απ' την κορφή ως τα νύχια, βλ. λ. κορφή·
- του βγάζω τα νύχια, βλ. συνηθέστ. του βγάζω τα δόντια, λ. δόντι·
- του βγάζω τα νύχια ένα ένα, βλ. συνηθέστ. του βγάζω τα δόντια ένα ένα, λ. δόντι·
- του βγάζω τα νύχια μου, βλ. φρ. του δείχνω τα νύχια μου·
- του δείχνω τα νύχια μου, του δείχνω τις άγριες διαθέσεις μου: «κάθε φορά που του δείχνω τα νύχια μου, κάνει

την οσία Μαρία». Από την εικόνα της γάτας που, όταν έρθει σε επαφή με κάποιον άγνωστο και νιώσει κίνδυνο, του προτείνει τα νύχια της για να τον φοβίσει·

- *τροχίζω τα νύχια μου*, προετοιμάζομαι για δυναμική αναμέτρηση: «μόλις κατάλαβε πως η κατάσταση είχε φτάσει στο απροχώρητο, άρχισε να τροχίζει τα νύχια του»·

- *τρώγεται με τα νύχια του*, βλ. συνηθέστ. *τρώγεται με τα ρούχα του*, λ. ρούχο·

- *τρώει τα νύχια του για καβγά*, βλ. φρ. *ξύνει τα νύχια του για καβγά*·

- *τρώω τα νύχια μου*, **α.** νιώθω αμηχανία: «κατάλαβα πως δεν ήξερες τι να κάνεις, γιατί έτρωγες συνεχώς τα νύχια σου». **β.** κακή συνήθεια που την έχουν πολλά άτομα: «κάθε τόσο βλέπω διάφορους ανόητους που τρώνε τα νύχια τους».

Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας